

Visie

Pedagogisch Beleidsplan

Inhoudsopgave

Visie	3
Inleiding pedagogisch beleidsplan	3 - 4
Uitgangspunten	5 - 6
Het bieden van een uitdagende speelomgeving	6 – 9
Hygiëne bij Koetje Boe	9
Emotionele veiligheid	9
Fysieke veiligheid	10
Omgaan met verlies	10
Multiculturele samenleving	10
Wet IKK	10
Pedagogisch coach	10
Vaste-gezichten criterium bij de opvang van 0-jarige	10-11
Observaties	11
Beleid veiligheid en gezondheid	11
Stamgroepen en beroepskracht-kind-ratio (BKR)	11-12
3-uursregeling	12
Speelgoedbeleid	12
Afnemen van extra opvang	13
Gezelligheid en sfeer	13
Eerlijk en open contact met de ouders	13
Fysio-deskundige	13
Integratie	13-14
Kinderziekten	14
Wenbeleid	15
Stagiaires	15
Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld	15
All-inclusive	15-16

Visie

Samengevat zijn er drie punten die wij het allerbelangrijkst vinden:

1. Vertrouwen

Ouders en kinderen ervaren dat er een hechte band is tussen hen en de leidsters. De kinderen leren hiervan dat zij altijd op hen kunnen rekenen en terugvallen. Kinderen leren ook elkaar te vertrouwen, ze ervaren dat ze zelf belangrijk zijn en dat een ander ook belangrijk is.

Daarnaast kunnen ouders erop vertrouwen dat hun kind in handen is van, conform CAO, gekwalificeerde leidsters met minimaal SPW3-opleiding (of gelijkwaardig hieraan) waardoor zij hun kind met een gerust hart kunnen achterlaten.

2. Geborgenheid

Door de rust en regelmaat die geldt bij Koetje Boe, zullen de kinderen zich geborgen voelen waardoor zij zich optimaal kunnen ontwikkelen in een prettige omgeving.

3. Veiligheid

Eenzijds is er emotionele veiligheid, anderzijds fysieke veiligheid. Binnen kinderdagverblijf Koetje Boe wordt er alles aan gedaan om aan beide vormen van veiligheid te voldoen.

Op het emotionele vlak worden de gevoelens van ieder kind serieus genomen, er is voldoende tijd en ruimte om te knuffelen, samen te praten en te informeren naar hun eigen vragen, wensen of ideeën.

Om de fysieke veiligheid van de kinderen te waarborgen, voldoen het gebouw en de buitenruimtes aan de aller strengste eisen.

Inleiding pedagogisch beleidsplan

>> daar waar hij/hem staat, kan ook zij/haar gelezen worden <<

Koetje Boe is een kinderdagverblijf dat kleinschalig is en onderscheidt zich mede door de hoogwaardige en klantvriendelijke opvang.

Het kinderdagverblijf bestaat uit twee verticale groepen, genaamd 't Stalletje en 't Hooizoldertje. In 't Stalletje spelen maximaal 16 kinderen per dag en in 't Hooizoldertje maximaal 12 kinderen per dag. We willen een 'huiskamer'-sfeer uitstralen, zodat elk kind zich thuis voelt bij Koetje Boe.

Om dit te bereiken hebben we een viertal pedagogische basisdoelen:

1. Emotionele Veiligheid: een veilige basis, een 'thuis' waar kinderen zich kunnen ontspannen en waar zij zichzelf kunnen zijn.

Een veilige band opbouwen met de pedagogisch medewerkers. Pedagogisch medewerkers hebben oog en oor voor de eigenheid van ieder kind. Zij gaan respectvol en liefdevol om met kinderen en scheppen de voorwaarden waarbinnen elk kind zichzelf kan zijn, zich ontspannen en prettig voelt en zich in zijn eigen tempo kan ontwikkelen. Baby's krijgen hun flesje op de arm en zo hebben ze even alle aandacht, is er oogcontact en is er geborgenheid. De oudere kinderen krijgen vaak een aai over de bol en er is voldoende gelegenheid om te knuffelen. Ook met deze kinderen wordt veel oogcontact gemaakt. Kinderen die het afscheid lastig vinden of door de dag heen moeite hebben met het feit dat papa en mama weg zijn, worden op schoot genomen en krijgen de aandacht die ze nodig hebben zodat ze zich veilig en prettig voelen.

2. Gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden zoals veerkracht, zelfstandigheid en zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit.

Ieder kind is uniek en ontwikkelt zich in zijn/haar eigen tempo. De pedagogisch medewerkers stimuleren de ontwikkeling door het aanbieden van materialen en activiteiten die hierbij passen.

Dit uit zich in verschillende vormen. Bij baby's kan dit zijn door speelgoed neer te leggen waar ze zelf uit kiezen en waar ze zelf naar toe kunnen bewegen door bijvoorbeeld te rollen, tijgeren of kruipen. Als dit gelukt is, complimenteren we de baby's zodat het zelfvertrouwen groeit. Oudere kinderen leren door vallen en opstaan en zijn niet snel ontmoedigd.

Het kind wil zelf problemen oplossen en onderzoekt zijn omgeving. Oudere kinderen krijgen veel gelegenheid om hun creativiteit te ontwikkelen. We doen vaak knutselwerkjes maar ook in het spel wordt er ingespeeld op de creativiteit van de kinderen. De 3+ kinderen mogen zelf hun brood smeren en jongere kinderen mogen, zodra ze het kunnen aangeven, zelf kiezen wat ze op de boterham willen. Zo ontwikkelen ze hun bewustwording van eigen smaak en leren ze dit over te brengen.

Doordat we niet iedere dag dezelfde activiteiten doen met kinderen worden ze flexibel. Soms willen ze graag knutselen maar is het mooi weer en gaan we eerst naar buiten. Ze leren om flexibel te zijn en te accepteren dat niet altijd alles gaat zoals gedacht.

3. Gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale vaardigheden zoals het vermogen te communiceren, inlevingsvermogen, samenwerken, conflicten voorkomen c.q. oplossen. Het kind leert hulp te vragen en te ontvangen. Bijvoorbeeld bij het aan- uitkleden leert hij goed samen te werken. Het kind weet wanneer hij zijn armpjes omhoog moet doen, zijn beentjes kan strekken of wat hij zelf kan en waar hulp nodig is. Oudere kinderen wordt geleerd en gestimuleerd om zelf de jas aan te doen.

Mocht er een kind zijn dat het ergens niet mee eens is, dan sporen we het kind aan om te zeggen wat er aan de hand is, mocht het last hebben van een ander kindje sporen we hem aan dit zelf aan te geven. Zo leren de kinderen naar elkaar luisteren en communiceren.

Als er een conflict is ontstaan tussen twee kinderen lossen we dit altijd samen op. Ze gaan samen praten waar dit kan en geven elkaar om het goed te maken een hand of een knuffel. Mocht het kind niet door hebben wat hij fout heeft gedaan dan bespreken we dit en draaien we de rollen om. Wat zou jij ervan vinden als het bij jou gebeurt? Zo leren kinderen reflecteren op hun eigen handelen.

Aan tafel wachten we totdat alle kindjes klaar zijn met eten en drinken. Zo leren kinderen wachten op elkaar en is er veel ruimte om te communiceren tussen de kinderen die klaar zijn met eten en drinken.

4. Waarden en normen hanteren waarmee we de kinderen een solide basis mee willen geven.

Kinderen zijn van nature vooral gericht op zichzelf en hebben begeleiding nodig van een volwassene om daarin andere inzichten te krijgen en zich bewust te worden van de wereld om hen heen. Binnen Koetje Boe hanteren we een aantal algemene normen en waarden en daarnaast is er ook ruimte voor de persoonlijke normen en waarden van zowel de pedagogisch medewerkers als de kinderen.

Zo leren we de kinderen bijvoorbeeld om respect voor elkaar te hebben, zoals niet boos worden op elkaar maar op normale toon praten, lief zijn voor elkaar dus niet slaan, bijten, krabben, enz., luisteren naar elkaar.

Maar ook bijvoorbeeld samen spelen en speelgoed te delen, netjes blijven zitten aan tafel tot iedereen klaar is met eten en elkaar helpen waar nodig.

Zo lang de situatie het toelaat, nemen de leidsters een afwachtende, observerende houding aan. Pas wanneer we merken dat de kinderen moeite hebben de situatie zelfstandig op een goede manier op te lossen springen wij bij en begeleiden we de kinderen in hun gedrag. Bijvoorbeeld wanneer het ene kind een stukje speelgoed afpakt van een ander kind, zullen wij eerst observeren hoe de kinderen dit onderling oplossen. Als blijkt dat het kind waarvan wordt afgepakt, boos reageert of wil gaan slaan, grijpen wij in. We gaan dan samen met de betreffende kinderen opsommen wat er gebeurde, wat het gedrag is dat vertoond werd en op welke manier dit beter opgelost had kunnen worden. Tot slot zorgen we ervoor dat de

kinderen het weer goedmaken met elkaar door middel van het geven van een handje of een knuffel.

Deze basisdoelen zijn telkens terug te vinden in de onderstaande uitgangspunten. Elk beleidsplan hoort dynamisch te zijn. Dit plan zal dus regelmatig bijgesteld worden, zodat het altijd blijft voldoen aan de maatschappelijke eisen die gesteld worden aan een modern kinderdagverblijf.

Uitgangspunten

Het kind staat centraal

- Het kind start vanuit zijn eigen gezin en milieu, heeft eigen waarden en normen en is een onbevangen persoonlijkheid. Vanuit dat punt heeft het kind nog een hele wereld voor zich om te ontdekken en het kind ontwikkelt zich verder in relatie tot zijn omgeving.
- Wij proberen zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van het kind te komen en te blijven. Dit willen we bereiken door consequent met het kind om te gaan, door ons in te leven in de situatie van het kind en te kijken naar de behoefte van het kind.
- Het kind wordt gestimuleerd om uitdagingen aan te gaan en dingen te ontdekken. Dit doen wij door verschillende spelmaterialen en activiteiten aan te bieden waarbij we door middel van enthousiasme en complimenten het kind bewust te maken van het eigen kunnen. Dit biedt niet alleen een structuur in regels en dagritme, maar ook een klimaat waarin het kind zich kan ontwikkelen.

Elk kind is een individu

- We houden niet alleen rekening met de algemene regels die gelden binnen Koetje Boe maar ook met het kind als individu, waarbij we de groepsnormen en -waarden ook niet uit het oog verliezen.
Binnen deze normen en waarden heeft het kind alle ruimte om zijn eigen grenzen aan te geven en op zijn eigen manier met verschillende emoties om te gaan. Het kind kan zijn grenzen verbaal of non-verbaal aangeven.
- De pedagogisch medewerkers geven hun grenzen aan door de regels te handhaven en door verbale uitingen. Wanneer een kind emotioneel wordt, is er altijd een leidster die het kind extra aandacht kan geven.
- Doordat er op de groep meestal dezelfde pedagogisch medewerkers staan, met uitzondering van ziekte, verlof, vakantie en dergelijke en de pedagogisch medewerkers de groep goed kennen, zal er snel een vertrouwensband ontstaan. Een pedagogisch medewerkers is er altijd om een kind te troosten, naar het kind te luisteren en/of met het kind te praten.
- Vooral in de wen-periode is het van belang om zowel de ouders/verzorgers als het kind gerust te stellen en te laten wennen aan de nieuwe situatie. In deze periode wordt dan ook extra tijd genomen voor het afscheid-nemen. Ouders/verzorgers mogen altijd even bellen om te vragen hoe het gaat met hun kind.

Het kind ontwikkelt zich samen met anderen

- Kinderen hebben eigen normen en waarden en deze dienen te allen tijde te worden gerespecteerd. De kinderen leren ook om te gaan met de algemene normen en waarden die gelden binnen Koetje Boe. Daarnaast is het kind belangrijk als individu waardoor het met elkaar omgaan als groep een waardevolle functie heeft. Op deze manier leren de kinderen hoe ze rekening kunnen houden met elkaar, hoe ze zowel materiële zaken (speelgoed) als immateriële zaken (aandacht) kunnen delen. Ze leren van elkaar en kunnen zich aan elkaar optrekken naar een bepaald ontwikkelingsniveau.
- De pedagogisch medewerker heeft een meerwaarde en maakt deel uit van het geheel.

Onderdeel van de ontwikkeling van het kind is het omgaan met vriendschappen en/of vijandschappen:

- Sommige kinderen spelen alleen, naast elkaar of met elkaar. Hierdoor ontstaan vriendschappen, maar soms ook ruzies. Het afpakken van speelgoed, het willen hebben wat een ander heeft, komt daarbij wel eens voor. Dit wordt meestal onderling opgelost, wanneer dit niet lukt helpt een pedagogisch medewerker daarbij door met betreffende kinderen de situatie te evalueren en te laten weten wat wel en niet mag. Dat wordt gedaan door het stellen van vragen, samen te zoeken naar een oplossing, regels uit te leggen en te herhalen én indien nodig, uit de situatie halen en na laten denken.
- De pedagogisch medewerker die het kind uit de situatie heeft gehaald om na te denken, is ook degene die met het kind de situatie bespreekt. Hierbij praat de pedagogisch medewerker nog even met het kind, legt nogmaals de situatie uit en vraagt of het kind weet wat er verkeerd is gegaan en hoe dat in het vervolg beter opgelost kan worden. Hierdoor wordt voor een kind duidelijk wat wel en niet mag en waarom dat zo is, maar ook hoe een zelfde situatie in het vervolg voorkomen kan worden.

Het bieden van een uitdagende speelomgeving

Koetje Boe heeft twee speelgroepen. Er is gekozen voor verticale groepen (0 tot 4 jaar) waarin jongere kinderen niet alleen van oudere kinderen leren, maar de oudere kinderen leren ook dat zij met jongere kinderen anders om moeten gaan dan met leeftijdsgenootjes.

Mogelijkheid tot spel:

Door het uitgebreide aanbod van speelgoed is er veel mogelijkheid tot spel. De verschillende thema's, materialen en kleuren zorgen voor vele uitdagingen. Er zijn thema's zoals een keukentje met toebehoren, autogarage met autootjes en muziek-speelgoed. Daarnaast is er speelgoed dat de motoriek bevordert, zoals bakjes of ringen die op een bepaalde manier in elkaar gezet moeten worden. Buiten in de tuin is er een klimtoestel met glijbaan en kunnen de kinderen o.a. spelen in de zandbak en rondrijden op diverse fietsen en auto's. Activiteiten worden zowel individueel als groepsgericht aangeboden: een pedagogisch medewerker kan bijvoorbeeld samen met een kind gaan kleuren of verven. Daarnaast wordt iedere middag aan tafel een boekje voorgelezen aan alle kinderen, wat tevens de taalontwikkeling bevordert.

Kennen van de eigenaardigheden van een kind:

Door de leeftijden binnen de groep te variëren, kunnen de kinderen zich optrekken aan de verschillende groepsleden, waardoor ze extra gestimuleerd worden om aan de geboden activiteiten deel te nemen. Het ene kind kent bijvoorbeeld de kleuren al wel maar een ander kind nog niet. Hierin worden zij dan beide gestimuleerd: het ene kind kan zijn kennis overdragen en het andere kind kan daarvan leren. Ook zijn er kinderen die makkelijker of sneller kunnen lopen of praten en dit kan stimulerend werken voor de anderen. De pedagogisch medewerker kan dit gebruiken in haar activiteiten, verhaaltjes of door dingen te benoemen. Wanneer een kind bijvoorbeeld leert lopen, proberen de pedagogisch medewerkers dit aan te moedigen door het kind op een speelse manier steeds een stapje verder te laten zetten. De kinderen worden weliswaar op een enthousiaste manier gestimuleerd om mee te doen aan activiteiten maar dit is niet verplicht, een kind heeft altijd de ruimte om aan te geven dat hij liever iets anders doet.

Aansluiten op emoties / leermomenten:

Er worden verschillende soorten activiteiten gedaan zoals knutselen, maar ook koprollen, kleuren oefenen en liedjes zingen. Een kind kan emotioneel raken wanneer het hem niet lukt of omdat hij niet mee wilt doen. Het kind wordt dan gestimuleerd door de activiteit enthousiast aan te bieden. Ook door hem aan te moedigen het te proberen en vertrouwen te wekken dat hij het vast wel kan, door te zeggen: "Kom, we doen het samen!" of "Kom er maar gezellig bij zitten, je hoeft niet per se mee te doen!"

Als een kind emotioneel is, worden er vragen gesteld waarmee het kind probeert zijn gevoelens onder woorden te brengen. Er wordt extra aandacht geschonken aan het kind door hem op schoot te nemen.

Soms zijn vragen echter overbodig en is het voldoende om het kind even een knuffel te geven. Per situatie zal de pedagogisch medewerker inschatten welke aanpak op dat specifieke moment gewenst is.

Momenten van emotie bij een kind worden bij het ophalen overgedragen aan de ouder/verzorger.

Het verleggen van grenzen:

Door steeds opnieuw te proberen en te stimuleren komt het kind iedere keer een stapje verder in zijn ontwikkeling. Kinderen worden beloond door o.a. mondeling te benoemen ("Dat heb je knap gedaan!") maar ook door het geven van een sticker op de hand, in het schriftje of op de stickerkaart. Het kan een kind extra vertrouwen geven wanneer iets 'moeilijks' samen met de leidster wordt gedaan. Door middel van activiteiten krijgen wij inzicht in wat het kind leuk vindt om te doen, waar het goed in is of waar het zich juist nog wat meer in kan ontwikkelen. Dit ontwikkelen, ofwel het verleggen van de grenzen, kan niet alleen gedaan worden door de activiteit wat moeilijker te maken maar vooral ook door te belonen met woorden en/of stickers.

Voorlezen:

Op beide groepen is er ruimte om te kunnen voorlezen: om een huiselijke sfeer te creëren, ligt een vloerkleed op de grond en staat er een fauteuil waar de pedagogisch medewerker samen met de kinderen kan gaan zitten. Er zijn leesboeken voor alle leeftijden. Wij leren de kinderen respect te hebben voor boeken en er zuinig mee om te gaan.

Door regelmatig met de verschillende leeftijden (zowel in een groepje als individueel) te lezen, wordt de woordenschat van de kinderen bevorderd. Hier zullen zij op latere leeftijd veel profijt van hebben. Ook doen we mee aan de nationale voorleesdagen. We zorgen dat het prentenboek van het jaar bij Koetje Boe is en deze wordt dagelijks voorgelezen. Rond om dit thema worden er extra activiteiten aangeboden.

3⁺ groep:

Buiten de schoolvakanties, op de dagen dat de beroepskracht-kind ratio het toelaat, worden de kinderen van ongeveer 3 jaar meegenomen naar de 3⁺ groep. Dit is een aparte ruimte binnen het kinderdagverblijf waar de kinderen leeftijdsgerichte, voorschoolse activiteiten aangeboden krijgen. Voorbeelden hiervan zijn: knippen en plakken, tellen, wat moeilijkere puzzels, leren op elkaar wachten, vormen, oorzaak en gevolg, maar ook omgaan met media, denk hierbij aan een bijvoorbeeld een digitaal prentenboek, enz.

Het doel van deze activiteiten is de kinderen voor te bereiden op de overgang naar school en deze zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Buitenspelen:

De zeer ruime tuin biedt de kinderen voldoende mogelijkheid hun energie kwijt te raken en te genieten van activiteiten die binnen niet mogelijk zijn zoals het spelen in de zandbak, rondrijden op allerlei fietsen en auto's, op ontdekking gaan in de ontdektuin en het klimmen op het speeltoestel om er vervolgens via de glijbaan weer vanaf te gaan.

Wij vinden het belangrijk om de kinderen buiten te laten spelen en gaan waar mogelijk dagelijks naar buiten, mits het weer het toelaat.

Activiteiten buiten de deur:

In het kader van bewegingsontwikkeling gaan we op regelmatige basis met de oudere kinderen naar de gymzaal.

Deze gymzaal bevindt zich op loopafstand van Koetje Boe, dus de kinderen lopen daar 2 aan 2 onder begeleiding van de pedagogisch medewerker(s) heen. In de gymzaal worden

diverse activiteiten gehouden die de lichamelijke ontwikkeling van de kinderen stimuleren, zoals bijvoorbeeld klimmen in de touwen, apenkooien, tikkertje, enz.

Een aantal keer per jaar hebben wij ook met de 3 plussers een meeloop moment bij de buitenschoolse opvang of op de basisschool in de klas, om voor het kind de stap naar de basisschool te vereenvoudigen.

Rondom Koetje Boe zijn er verschillende leuke plekken te vinden, hier gaan we met de bolderkar naar toe, de grotere kinderen mogen bij een pedagogisch medewerker aan de hand lopen. Denk hierbij aan speeltuintjes, dieren wei, bos park De Wild of als er iets te doen is in het dorp. Dit om de zintuigen te prikkelen en even ergens anders te spelen dan in de tuin van Koetje Boe.

Ook gaan wij maandelijks op bezoek bij de ouderen in de Mariagaarde en De SchitteRing. Hier doen we activiteiten met de ouderen en onze kinderen. De interactie is erg mooi.

Voorafgaand aan deze uitstapjes wordt door de pedagogisch medewerkers goed gecheckt en onderling overlegd of het organisatorisch mogelijk is. Immers, de beroepskracht-kind-ratio moet altijd blijven kloppen voor zowel degenen die op stap gaan als voor degenen die niet mee gaan.

We kiezen ervoor om, als het ook maar enigszins kan met twee pedagogisch medewerkers, of één pedagogisch medewerker plus stagiaire, op stap te gaan. Onze uitstapjes gaan bovendien naar openbare locaties (bijv. supermarkt, bibliotheek, zorgcentrum of speeltuin) zodat er altijd toezicht is van andere aanwezige volwassenen. Daarmee verkleinen we de risico's op ongevallen en wordt er voldaan aan het vier-ogenprincipe.

De pedagogisch medewerkers die met de kinderen op pad gaan, hebben ook altijd een EHBO-koffer en een mobiele telefoon bij zich, zodat zij kleine ongelukjes kunnen oplossen en contact kunnen leggen met de collega's die bij Koetje Boe zijn achtergebleven.

Thema's:

Regelmatig staan de geboden activiteiten in het teken van een (actueel) thema, zoals de seizoenen, jaarlijkse feesten, etc. Deze activiteiten dragen bij aan de educatieve en sociale ontwikkeling: de kinderen krijgen hierdoor de mogelijkheid hun eigen fantasie en creativiteit te ontwikkelen, ieder in hun eigen ritme.

In juni is het nationale modderdag. Wij maken hier een hele week van zodat alle kinderen kunnen ontdekken wat modder is.

We hebben in totaal ongeveer 5 thema weken per jaar deze zijn te vinden in onze jaarplanning die als bijlage bij elke Koetjes en Kalfjesbode zit.

Muzikale ontwikkeling:

Er wordt veel gezongen samen met de kinderen. Wanneer we aan tafel gaan, zingen we een opruim-lied en een eet-lied, ook is er een map met daarin allerlei liedjes waaruit 's morgens ieder kind op zijn beurt een liedje mag kiezen die we dan gezamenlijk zingen. Wij hebben ook een aparte verjaardagen-map waarin alle verjaardagen-liedjes staan en regelmatig wordt het repertoire aangepast aan bepaalde thema's zoals Sinterklaas en Kerstmis.

Structuur:

De dagen bij Koetje Boe verlopen volgens een bepaalde structuur: er zijn vaste momenten van eten, verschonen, slapen en (buiten)spelen. Dit geeft rust en regelmaat op de groep, maar laat ook voldoende ruimte over voor het kind om vrij te spelen met het grote aanbod aan speelgoed dat voorhanden is. We zorgen ervoor dat de baby's in een rustigere hoek kunnen spelen zodat zij in alle rust kunnen spelen en aandacht kunnen krijgen.

De rol van de pedagogisch medewerker bij de activiteiten:

De activiteiten die gedaan worden met de kinderen, worden bedacht door de pedagogisch medewerker. Ideeën kunnen uit een boek komen, van internet, worden zelf bedacht of de kinderen komen zelf met ideeën waarbij er ingespeeld wordt op de behoefte van de kinderen.

Er wordt veel geknutseld (kleuren, plakken, verven, kleien) maar ook zijn er veel doe-activiteiten zoals een boekje lezen, liedjes zingen, koprollen, kleuren oefenen, puzzelen en buitenspelen.

De activiteiten worden voorbereid en begeleid door de pedagogisch medewerkers. Kinderen mogen hierin hun eigen fantasie gebruiken.

Hygiëne bij Koetje Boe

- Het speelgoed en de flesspenen/tuitbekers worden wekelijks schoongemaakt / uitgekookt of vaker indien noodzakelijk.
- Er wordt dagelijks geveegd en/of gestofzuigd en gedweild.
- In het poetsrooster staat de regelmaat van de huishoudelijke activiteiten weergegeven.
- Na sluitingstijd komt er 2 keer per week een poetsbedrijf.

Emotionele veiligheid

De pedagogisch medewerkers van Koetje Boe streven ernaar een 'tweede thuis' te creëren voor de kinderen want in een omgeving waar het kind zich geborgen voelt, zal het kind zich het beste kunnen ontwikkelen. De basis hiervoor is een open en eerlijke sfeer van veiligheid en vertrouwen waardoor het kind weet dat hij in zijn ontwikkeling steeds zal kunnen terugvallen op een veilige thuishaven.

Onderdeel van deze veiligheid is het geven van aandacht en liefde, knuffelen en stoeien, maar ook samen kletsen en luisteren en het geven van rust en ruimte wanneer het kind daar behoefte aan heeft.

Op iedere groep wordt zoveel mogelijk gewerkt met vaste pedagogisch medewerkers, zodat de kinderen zoveel mogelijk dezelfde gezichten zien en de pedagogisch medewerkers de kinderen goed leren kennen waardoor er een onderlinge vertrouwensband ontstaat. Omdat er een gezamenlijke buitenspeelruimte is, leren de kinderen echter ook de andere pedagogisch medewerkers en kinderen kennen.

Bij binnenkomst in de hal hangen de foto's van de pedagogisch medewerkers die die dag op de betreffende groep aanwezig zijn.

Regels die betrekking hebben op emotionele veiligheid:

- Elkaar niet uitlachen: het is belangrijk om respect te hebben voor elkaar en andermans gevoelens
- Elkaar geen pijn doen: de leidster legt uit waarom dat niet mag en geeft input tot nadenken.
- Wachten op elkaar: het is bijvoorbeeld fijn om te wachten met eten, zodat we allemaal tegelijk aan onze boterham kunnen beginnen
- Als er iets is, kun je altijd terecht bij de pedagogisch medewerkers

Inspelen op emoties:

Tijdens de overdrachtsmomenten kunnen zowel de ouders/verzorgers als de pedagogisch medewerkers van Koetje Boe aangeven wanneer er bijzonderheden zijn in de situatie van het kind. Wij kunnen dan inspelen op de situatie door het kind wat extra aandacht te geven, of door middel van vragen stellen het kind te stimuleren te praten over zijn situatie. Soms wil een kind echter niet praten, en is het voldoende om simpelweg een extra knuffel te geven.

Omgaan met ongewenst gedrag:

In hun ontwikkeling zoeken kinderen grenzen op en dat resulteert soms in ongewenst gedrag zoals agressief gedrag, niet luisteren, speelgoed afpakken of andere kinderen plagen. De

leidster spreekt het kind hier dan op aan, probeert de oorzaak te ontdekken en legt uit waarom dit niet gewenst is. Daarna kijkt ze samen met het kind naar mogelijke oplossingen waardoor herhaling van het ongewenste gedrag beperkt of zelfs gestopt wordt.

Fysieke veiligheid:

Om de fysieke veiligheid van de kinderen te waarborgen voldoet Koetje Boe aan de strengste eisen. Voorbeelden:

- traphekjes.
- kapot speelgoed wordt vervangen of weggegooid.
- kind veilige sluitingen aan boxen en bedjes.
- schoonmaakmiddelen buiten bereik van de kinderen.
- leer kinderen om voorzichtig te zijn en binnen niet te rennen.

Daarnaast is er altijd een achterwacht, iemand die binnen een kwartier bij Koetje Boe kan zijn in geval van nood. Dit kan een pedagogisch medewerker zijn die die dag vrij is maar ook een stagiaire van 18 jaar of ouder.

Al deze personen zijn in het bezit van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG). Tevens hebben alle pedagogisch medewerkers een geldig kinder-EHBO diploma.

Omgaan met verlies

Wanneer een kind te maken krijgt met het verlies van een dierbare, wordt gekeken naar de behoefte om de emoties te uiten. Er wordt aan het kind de mogelijkheid geboden om erover te praten maar indien gewenst kan het kind zich ook uiten door middel van spel en boeken. Als er behoefte is mogen de boeken ook mee naar huis. Hiermee wil Koetje Boe helpen in het leren omgaan met het verlies.

Multiculturele samenleving

We leven in een multiculturele samenleving, waarbij we ernaar streven elkaar te respecteren ongeacht opvatting, afkomst, religie, gewoonten, normen en waarden.

Het heeft te maken met ons dagelijks functioneren: openstaan voor anderen, zonder onze eigen opvatting te negeren. Het is iets wat wij in onze omgang met de kinderen nadrukkelijk willen meenemen en doorgeven.

Wet IKK (Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang)

Met de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) wil de overheid de kwaliteit van de kinderopvang verhogen en meer aandacht besteden aan de ontwikkeling van kinderen. In de wet staan de pedagogische doelen van de kinderopvang en aanpassingen van de wet Kinderopvang, zoals de beroepskracht-kind-ratio voor baby's, coaching voor pedagogisch medewerkers en eisen rondom stabiliteit (dagritme en herkenbaarheid ruimtes en personen).

Pedagogisch coach

Binnen Koetje Boe is er een pedagogisch coach aanwezig. Deze zal de kwaliteit van de opvang hoog houden en iedereen daarvan bewust maken. We willen het beste voor de kinderen en hun ouders/ verzorgers. Door middel van team coaching en individuele coaching worden pedagogisch medewerkers bewust van hun handelen en kunnen ze onder begeleiding werken aan hun leerdoel(en).

Vaste-gezichtencriterium bij de opvang van 0-jarigen

Een vaste pedagogisch medewerker biedt sociaal-emotionele veiligheid aan een baby. De medewerker weet hoe de baby zich ontwikkelt, waar de baby gestrest van raakt en weet waar de baby behoefte aan heeft. Als de baby aanwezig is, werkt er altijd minimaal één vast gezicht van de baby op de groep, *(met uitzondering van ziekte, verlof, vakantie, cursussen en dergelijke.)* Mocht er sprake zijn van verlof, ziekte, vakantie, cursussen, en dergelijke dan zorgen wij ervoor dat de stabiliteit van de omgeving voor de baby goed is. Denk aan zoveel mogelijk dezelfde invalskracht. Omdat wij een klein team hebben, kunnen wij de stabiliteit bieden in onze ogen, die de baby nodig heeft.

Er kunnen wel dus meer pedagogisch medewerkers, al dan niet structureel, op de betreffende groep werken, naast de 'vaste' gezichten. De vaste gezichten worden bepaald per kind, niet op groepsniveau.

Mochten we afwijken van het vaste gezichten criterium door verlof, ziekte of vakantie, wat doen wij dan extra om toch de stabiliteit voor de baby's te waarborgen:

- Om de communicatie m.b.t. tot de kinderen duidelijk te houden hebben we overlap van dagen. Er werkt iemand die de dag ervoor ook gewerkt heeft. Zo weten we wat er actueel speelt en is het in het overleg ook makkelijk. We hebben een klein team met vaste collega's op vaste groepen. Zo werken er op beide groepen vaste collega's. Wanneer het vaste gezicht(en) niet aanwezig is, er wel altijd een PM'er is die het kind ook regelmatig ziet.
- We hebben een gezamenlijke buitenruimte waardoor alle leidsters alle kinderen buiten zien. Op deze manier is er niemand vreemd en is er een ons kent ons cultuur. Wij hebben hier goed over nagedacht en zijn ervan overtuigd dat het welzijn van de baby's en alle andere kinderen op deze manier gewaarborgd wordt.

Observaties

Aan ieder kind wordt een mentor toegewezen. Met wenen bij Koetje Boe krijgt de ouder/verzorger te horen wie de mentor van het kind zal zijn d.m.v. een brief. De mentor is een pedagogisch medewerker die werkt op de groep van het kind. De mentor is het aanspreekpunt voor de ouders om de ontwikkeling en welbevinden van het kind te bespreken.

Om de ontwikkeling van het kind te kunnen volgen, moet de mentor het kind kennen. Daarom is de mentor direct betrokken bij de opvang en ontwikkeling van het kind en dus een van de pedagogisch medewerkers van de groep waarin het kind geplaatst is.

Door het volgen van de ontwikkeling van het kind sluiten pedagogisch medewerkers aan op de individuele behoeften van een kind. Tevens kan er door overleg met ouders/verzorgers worden afgestemd hoe aan wensen en behoeften van het kind tegemoet kan worden gekomen.

De combinatie van ontwikkelingsgericht werken en de inzet van een mentor maakt dat belangrijke ontwikkelstappen en mogelijke achterstanden, worden gevolgd en indien nodig tijdig gesignaleerd.

Bij Koetje Boe worden kinderen twee keer per jaar geobserveerd om de individuele ontwikkeling te volgen. Ook wordt er 1x per jaar een 10-minutengesprek aangeboden, mocht er vaker een gesprek nodig of gewenst zijn wordt deze gepland. Door middel van onderling overleg (o.a. teamvergadering) en cursussen blijven de pedagogisch medewerkers alert en kunnen ze elkaar in het proces ondersteunen.

Voor een goede overgang van kinderopvang naar basisschool en BSO, zorgen wij voor een actuele laatste observatie zodat de ouder die eventueel aan school, BSO of opvang kan geven.

Beleid veiligheid en gezondheid

De meest actuele versie van het beleid veiligheid en gezondheid ligt altijd ter inzage in de hal van beide stamgroepen.

Stamgroepen en beroepskracht-kind-ratio (BKR)

De kinderen worden opgevangen in een zogenaamde stamgroep met maximaal 12 ('t Hooizoldertje) of 16 kinderen ('t Stalletje). De indeling en toewijzing van deze groepen is bekendgemaakt bij de ouders.

De stamgroepen kunnen worden samengevoegd in o.a. de volgende gevallen:

- In de ochtenduren van de openingstijd tot 09.00 uur en in de middag vanaf 16.30 uur tot sluitingstijd, met een maximum van 1,5 uur
- Tussen de middag wanneer pedagogisch medewerkers met pauze gaan, met een maximum van 1,5 uur
- Vakantieperiodes
- Als er veel afmeldingen zijn en de BKR dit toelaat

Ouders worden bij het plaatsingsgesprek en gedurende de opvangperiode vooraf geïnformeerd en op de hoogte gehouden van het samenvoegen van de stamgroepen van hun kind(eren). In overleg met de ouders kunnen kinderen worden opgevangen in beide stamgroepen. Per stamgroep is minimaal 1 vaste groepsruimte beschikbaar. Wanneer er incidenteel sprake is van onderbezetting gedurende de hele dag kan het mogelijk en gewenst zijn om beide stamgroepen samen te voegen. Hierbij wordt altijd rekening gehouden met de beroepskracht-kind ratio volgens de rekentool van de rijksoverheid (www.1ratio.nl). Tevens kunnen de pedagogisch medewerkers hier informatie over verstrekken.

3-uursregeling

Omdat Koetje Boe meer dan 10 uur per dag geopend is, mogen wij maximaal 3 uur per dag afwijken van de beroepskracht-kind-ratio. Tijdens deze 3 uur mogen we minder pedagogisch medewerkers inzetten op de groep. Voorwaarde is dat minimaal de helft van het op grond van de beroepskracht-kind-ratio vereiste aantal pedagogisch medewerkers wordt ingezet.

De maximale groepsgrootte is 16 kinderen, het is echter leeftijdgebonden met hoeveel pedagogisch medewerkers we dan aanwezig moeten zijn, Dit kunnen er maximaal 4 zijn. Het meest gangbare is 3 leidsters in 't stalletje (beneden) en 2 leidsters in 't hooizoldertje (boven)

Wij maken gebruik van de 3-uursregeling op momenten van pauze in de middag van de leidsters, aan het begin van de dag en aan het einde van de dag. Het ligt eraan hoe laat de kinderen komen en hoe de kinderen zijn. Er zijn soms dagen dat kinderen meer moeite hebben met afscheid nemen s 'morgens of dat er kinderen zijn die tegen het einde van de dag moe zijn en daardoor verdrietiger zijn. Dit zijn 2 voorbeelden uit de praktijk die je niet in de hand hebt. Hierdoor kijken wij meer naar de kinderen als naar de 3- uursregeling en zorgen we ervoor dat we er voor de kinderen zijn.

Echter voor de pedagogisch medewerker is de dag lang en hen moeten we ook beschermen zodat ze alert kunnen blijven.

De dienstitijden zijn als volgt bij drie pedagogisch medewerkers:

7.00-17.15 uur/ 7.30-17.30 uur/ 8.30 – 18.00 uur

De middagpauze gaat in op het moment dat de groep het toe laat en de meeste kinderen in bed liggen. Iedereen heeft dan 3 kwartier pauze dat is in totaal 2 uur en een kwartier.

De dienstitijden zijn als volgt bij twee pedagogisch medewerkers:

7.00-17.00/ 8.30 – 18.00

De middagpauze duurt in totaal 1,5 uur. Je houdt dan nog 1,5 uur over voor de ochtend en avond.

Soms kunnen de dienstitijden veranderen zoals bij besprekingen met andere instanties, vakanties kinderen, ziekmelding, plaatsing nieuwe gezinnen, kinderen die naar school gaan of als de BKR het toelaat. Dan nog kijken we maximaal 3 uur per dag af van de BKR.

We houden de uren bij in Bitcare en mochten we meer afwijken door veranderingen, moeten we de dienstitijden aanpassen.

Speelgoedbeleid

Speelgoed kan op vele manieren bijdragen aan de ontwikkeling van het kind. Maar omdat het speelgoed bij Koetje Boe intensief wordt gebruikt, zijn er regels opgesteld:

- Speelgoed dat kapot is, wordt meteen apart gezet en gerepareerd of vervangen
- Speelgoed wordt 1x per week schoongemaakt, of vaker indien nodig
- Het speelgoed dat aanwezig is, dient aangepast te zijn aan de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind

Iedere groep heeft een eigen groepsruimte met speelgoed dat onderling gewisseld kan worden en daarnaast is er een ruime tuin aanwezig waarin alle kinderen gebruik maken van hetzelfde speelgoed.

Afnemen van extra opvang

Ouders kunnen ervoor kiezen om (tijdelijk) extra opvang af te nemen, denk hierbij aan verlengde opvang of extra dagdelen. Wanneer het uit praktisch oogpunt onmogelijk blijkt om het kind in zijn vaste stamgroep te plaatsen, kan ervoor gekozen worden het kind te plaatsen in de andere stamgroep. Dit gebeurt echter alleen met toestemming van de ouders.

Gezelligheid en sfeer

Wij willen een gastvrij en open huis zijn. Iedereen is welkom, de onderlinge sfeer is goed, zaken zijn bespreekbaar, iedereen kent iedereen en we werken als één team voor alle kinderen.

Deze sfeer, deze samenwerking, deze cultuur willen wij uitstralen en overbrengen op de kinderen. Immers, goed voorbeeld doet goed volgen! Daarom vinden wij het ook belangrijk om uit pedagogisch oogpunt samen met de kinderen te eten tussen de middag, want zien eten doet eten.

Eerlijk en open contact met de ouders

Ouders zijn de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding van hun kinderen, wij zijn mede-opvoeders. Om dit goed te kunnen volbrengen is een eerlijk en open contact met de ouders/verzorgers van groot belang.

Voor kort overleg en overdracht zijn de haal- en brengmomenten uitermate geschikt. Ook heeft ieder kind een eigen schriftje waarin verslag gelegd wordt over de dagelijkse gang van zaken. Ouders hebben ook de mogelijkheid om hierin zaken te beschrijven waarvan zij vinden dat het van belang is dat de pedagogisch medewerkers van Koetje Boe op de hoogte zijn.

Deze schriftjes zijn een leuke herinnering voor later, net als alle tekeningen en knutsels die in een plakboek worden verzameld. Dit boek krijgen de kinderen mee wanneer zij afscheid nemen van ons.

Mochten de ouders ergens mee zitten betreft het kind dan kan er altijd een gesprek ingepland worden.

Koetje Boe heeft een actieve oudercommissie, de belangenvertegenwoordiging van de ouders. Deze commissie is aanspreekbaar bij vragen en onduidelijkheden en vormt als het ware de tussenpersoon tussen ouders en directie.

Drie keer per jaar wordt er een nieuwsbrief, de Koetjes- en Kalfjesbode, uitgebracht waarin allerlei zaken worden vermeld die betrekking hebben op Koetje Boe.

Fysio-deskundige

In samenwerking met kinderfysiotherapeute Dobbie Kikkert bieden wij een deskundig oog op het gebied van motoriek, spieren en houding. Tweemaal per jaar komt Dobbie in blokken van 10 weken dagelijks bij ons over de vloer om alle kinderen te observeren indien er toestemming is gegeven door de ouders/verzorgers. Deze observatie wordt vervolgens

besproken met de ouders en geeft de mogelijkheid om in een vroeg stadium eventuele problemen te signaleren en het kind, indien nodig, door te verwijzen.

Integratie

Kinderdagverblijf Koetje Boe staat open voor het integreren van kinderen met een handicap of beperking. Voor een kind met een handicap dat verblijft in een regulier dagverblijf kan het een verruiming zijn om te spelen met leeftijdsgenootjes zonder handicap. Het kind-zijn staat dan voorop en niet de handicap!

Dit geldt echter alleen voor kinderen die zich met hun beperking voldoende kunnen handhaven binnen de groep, zonder dat daar specifieke begeleiding voor nodig is. Per situatie kan dit verschillend zijn en daarom zal er per kind, in samenspraak met de ouders, gekeken worden naar de mogelijkheden om passende opvang te bieden.

Kinderziekten

Het kan wel eens voorkomen dat er een kinderziekte heerst bij Koetje Boe, zoals waterpokken, krentenbaard, enz. Dit wordt aan ouders kenbaar gemaakt op de deur of het mededelingenbord en tijdens de overdracht mondeling doorgegeven. Bij twijfel, onbekende ziektebeelden of het voorkomen van luizen vindt altijd overleg plaats met de GGD over de behandeling en maatregelen om een (eventuele) epidemie bij Koetje Boe te voorkomen. Verder kijken we op het kinderdagverblijf op thuisarts.nl of op de kiddi-app daarop staan richtlijnen en adviezen voor de meest voorkomende kinderziekten en hoe te handelen bij calamiteiten. Tevens is er altijd een pedagogisch medewerker aanwezig met een geldig BHV diploma.

Gezondheid en welbevinden

Bij ons staat het kind centraal. Als een kind ziek is heeft het extra verzorging en aandacht nodig wat wij niet kunnen bieden. We vinden het belangrijk dat de verantwoordelijkheid van een ziek kind bij de ouders ligt.

Als een kind ziek is neemt de pedagogisch medewerker altijd contact op met de ouders. Als de pedagogisch medewerker van mening is dat het kind opgehaald moet worden, bespreekt hij/zij dit met de ouder(s) en worden er afspraken gemaakt over wanneer het kind opgehaald wordt.

Koorts

Wanneer een kind 's morgens koorts of verhoging heeft is het beter om het kind thuis te houden. Vaak worden kinderen in de loop van de dag zieker en is de drukte van de andere kinderen ze teveel waardoor ze alsnog opgehaald moeten worden.

Heeft u uw zoon/dochter in de nacht of ochtend voor het bezoek aan het kinderdagverblijf een paracetamol/zetpil gegeven dan willen wij daar graag van op de hoogte worden gesteld. Als de paracetamol/zetpil uitgewerkt is kan de koorts omhoog schieten en een koortsstuip ontstaan. Wij kunnen daar geen verantwoordelijkheid voor nemen.

Bij koorts vanaf 38,5 graden dient het zieke kind opgehaald te worden.

Dit geldt ook als het kind een besmettelijke ziekte heeft, zoals bijvoorbeeld waterpokken (besmettelijk tenzij alle blaasjes zijn ingedroogd) of krentenbaard (niet meer besmettelijk 48 uur na start van behandeling met door een arts voorgeschreven medicatie).

Medicijngebruik

Bij Koetje Boe zijn geen medicijnen. Wanneer de ouder(s) willen dat wij het kind medicijnen toedienen moeten de ouder(s) het formulier "toestemming formulier medicijngebruik" invullen en ondertekenen. Dit geldt ook voor homeopathische geneesmiddelen en zelfzorgmiddelen. Wij geven geen paracetamol/zetpil om koorts of pijn te verlagen, alleen met een verklaring van de kinderarts.

Wenbeleid

Bij Koetje Boe mogen kinderen één dag komen wennen op kosten van het kinderdagverblijf. Bij een wen dag zijn het aangepaste tijden zodat het brengen en halen op een rustig tijdstip is. Hierdoor kunnen we een goede overdracht krijgen en geven. Een goede wenperiode is van belang. Ieder kind is anders en heeft zijn eigen ritme; dit is ook afhankelijk van zijn leeftijd. Is de wenperiode van uw kind gepland in een drukke periode, dan zal de wenperiode uitgesteld worden.

Dit in het belang van uw kind. Rust op de groep is namelijk van groot belang. Tevens is het belangrijk dat uw kind tijdens de wenperiode voldoende aandacht en begeleiding krijgt. Zowel u als wij willen graag dat uw kind zich bij ons thuis gaat voelen.

Stagiaires

Koetje Boe kiest ervoor bij te dragen aan de verdere professionalisering van de kinderopvang. Als je de toekomstige pedagogisch medewerkers nu goed begeleidt, leren ze veel qua begeleiden en verzorgen van de kinderen. Immers de stagiaires van nu, zijn de potentiële werknemers van de toekomst. Door structuur en duidelijkheid te bieden weet de stagiaire wat van hem/haar verwacht wordt en kan het leerproces bevorderen.

Koetje Boe stelt stagiaires graag in de gelegenheid kennis te maken met kinderopvang, met het beroep pedagogisch medewerker en met onze pedagogische visie.

Verwachtingen en taken stagiaires

- In de eerste week neemt de stagiaire alle beleidsstukken en informatie van Koetje Boe door.
- Een stagiaire draait mee in het dagelijks ritme van het kinderdagverblijf en voert voldoende werkzaamheden uit, dit moet uiteraard aansluiten bij het opleidingsniveau.
- De stagiaire heeft nog geen verantwoordelijkheden voor de kinderen, uiteraard wel over zijn/haar eigen leerproces.
- De stagiaire mag nooit alleen op de groep staan. Niet alleen openen of sluiten en geen telefoon aannemen. De stagiaire staat altijd onder toezienend oog van een pedagogisch medewerker.
- Er wordt van de stagiaire verwacht dat deze veilig, hygiënisch en ergonomisch werkt.
- Mocht blijken dat een stagiaire niet goed functioneert of niet aansluit bij Koetje Boe, dan zullen wij de overeenkomst beëindigen.
-

Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld

Koetje Boe gebruikt de Meldcode Kinderopvang bij vermoeden van kindermishandeling en huiselijk geweld. De medewerkers van Koetje Boe hebben hier een training in gehad. Er zijn nu twee aandachtfunctionarissen die jaarlijks een opriscursus hebben.

De ouders zijn ervan op de hoogte gebracht dat Koetje Boe met deze meldcode werkt.

All-inclusive

De voeding en luiers bij Koetje Boe zijn bij de prijs inbegrepen.

De volledige dag voeding bestaat uit:

- flesvoeding Nutrilon 1,2 of 3
- thee / water / melk
- slappe limonade wordt maximaal 2x per dag geschonken.
- de broodmaaltijd (eerst een boterham met gezond beleg, daarna eventueel afgewisseld met zoet beleg)
- vers fruit
- tussendoortjes (biscuitje, soepstengel, enz.)

- een warme hap (wordt gegeven tot 16.45 uur en tot het kind de leeftijd van 14 maanden bereikt heeft)

Uitzonderingen op de inbegrepen voeding zijn speciale voedingen zoals voor een allergie. Voor traktaties met verjaardagen, afscheid of geboorte heeft Koetje Boe een traktatiebeleid. In samenspraak met JOGG (jongeren op gezond gewicht) zijn wij overgegaan op het nog vaker en meer aanbieden van drinkwater.

Wij schenken nog maar maximaal twee maal per dag slappe ranja en willen o.a. hiermee juist het drinkwater promoten bij de kinderen. Dit doen we ook door water met fruit aan te bieden.